

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

УДК 339.9
На правах рукопису

НОВИЦЬКИЙ Валерій Євгенович

ФОРМУВАННЯ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ РИНКОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ
(КООПЕРАЦІЙНА МОДЕЛЬ)

Спеціальність - 08.05.03 - міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

КИЇВ - 1996

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Інституті світової економіки і міжнародних відносин НАН України

Офіційні опоненти:

член-кореспондент НАН УКРАЇНИ,
доктор економічних наук, професор
ГОЛІКОВ Володимир Іванович
доктор економічних наук, професор
СУПРУН Володимир Олексійович
доктор економічних наук, професор
ТИВОНЧУК Іван Панасович

Провідна організація:

**Київський державний
економічний університет**

Захист відбудеться *25 квітня* 1996 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.01.01.19 в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 254119, Київ, вул. Мельникова, 36/1, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 252017, Київ, вул. Володимирська, 58.

Автореферат розісланий *22 березня* 1996 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Олежко

О.В.Сніжко

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00760172 (N)

В. Стефанік
ЛНБ України

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Принциповою особливістю процесу економічного відтворення в сучасному світі є суперечливий стан коопераційних відносин, який, з одного боку, відзначається якісним посиленням функціональної диверсифікації інтернаціональної виробничої сфери, а з іншого - матеріалізує внутрішньо неподільну сутність глобального репродукційного механізму, уособлює консолідацію останнього у формі підвищення взаємозалежності та інтеграції національних господарських комплексів. Причому, завдячуючи характерові соціального та науково-технічного прогресу, до контексту подібної інтеграції залучається широкий спектр питань ефективності макроекономічних систем, проведення реформ в країнах перехідного типу.

Також є неоднозначними і наслідки дії окремих факторів впливу та прояву глибинних тенденцій сьогодення соціально-економічного життя. На феноменальному рівні вони проявляються в істотно відмінних та, навіть, протилежних за своєю сутністю явищах як доцентрового, так і відцентрового змісту з точки зору тенденцій та пріоритетів національного розвитку. В цьому зв'язку і в загальнотеоретичному, і в прикладному відношенні надзвичайно важливими постають питання з'ясування основних критеріїв та підходів до вирішення завдань оптимізації міжнароднокоопераційної сфери - уточнення численних позицій в теорії та використовуваних в регулятивній практиці важелів.

Така обумовленість актуальності досліджуваної проблематики значно зростає стосовно розвитку України останніх років з характерними для нього нюансами й завданнями, що потребують невідкладного рішення. Адже відомо, що міжнародні господарські контакти в їх теперішньому стані забезпечують мізерну питому вагу товарообігу з українською участю в світовій торгівлі при його вкрай неефективній структурі. Властивими для них є і незадовільне використання наявного експортного потенціалу, нераціональний імпорт, перевищення невідкладних імпорتنих потреб над поточними експортними можливостями, неефективність сфери управління - зарегаментованість і, водночас, відсутність цільового регулятивного підходу, нездатність постати дієвим важелем інтенсифікації відтворювальних процесів, ненаціленість на подолання кризових явищ та підвищення життєвого рівня. Значимість теоретичного розгляду питань

побудови раціонального механізму кооперації праці, а також функціонування системних зв'язків, що є притаманними для відкритої економіки систем зумовлюється і тим, що за сучасних умов збільшується вплив зовнішнього фактору на розв'язання завдань динамізації розвитку, оптимізації використання ресурсів, створення робочих місць¹.

Дійсно, якісні соціально-економічні зміни, що відбуваються зараз в Україні, інших державах з економікою перехідного типу актуалізували цілі глибокого осмислення основних пріоритетів та характеру управління зовнішньоекономічною сферою. Зараз вже очевидно, що забезпечення ефективності участі національної економіки в міжнародній кооперації праці є недосяжною метою поза факторів підприємницької ініціативи суб'єктів, що господарюють, самих виробників й споживачів товарів і послуг та цілеспрямованої макроекономічної політики у відповідності до соціальних-виробничих, науково-технологічних параметрів національної конкурентоспроможності.

Інакше кажучи, надзвичайно насущним та значущим постає визначення обґрунтованих та таких, що відповідають сьогоденним реаліям та тенденціям, підходів до фундаментальної проблематики міжнародної кооперації праці, а на базі останніх - оптимальних умов участі відкритої економіки в регіональних та світових інтеграційних процесах.

Сучасний стан розробки розглядуваної тематики, що цікавить нас як в плані теоретичному, так і зважаючи на практичні потреби вдосконалення міжнароднокоопераційної сфери в Україні, можна розглядати крізь призму аналітичного бачення її подвійної природи. З одного боку, мається на увазі блок питань, пов'язаних з абстрактним виявленням ознак міжнародно-кооперованої праці, зокрема на теперішньому етапі, а з іншого (ще більш предметно вузько, в прикладному контексті) - аспекти оптимізації моделі "відкриття" економіки сучасного типу, зокрема враховуючи специфіку розвитку України.

¹ Докл. див. Gibbs M., Mashayekhi M. Elements of a Multilateral Framework of Principles and Rules for Trade in Services // Uruguay Round. Papers on Selected Issues. - New York: United Nations, 1989. - xix.

В першому випадку нас цікавитиме більш репрезентативне в плані географічного походження та широке щодо охоплюваних проблем коло наукових розробок. Тут доводиться констатувати загальне індеферентне ставлення сучасної світової економічної науки до суто методологічних питань кооперації, міжнародної кооперації праці, як вони розглядалися згідно з концепцією Уейкфілда-Міллія. Майже те саме, за незначним винятком, можна стверджувати і стосовно теоретичної думки, умовно кажучи, колишнього марксистського, а тепер пострадянського "простору", зокрема належної до вітчизняних авторів.

Що стосується другого аспекту, то зазначимо, що для теоретичних праць західного походження типовими є їх прив'язка до вузькі доктринальної трактовки досліджуваних питань функціонування відкритих економічних систем як макросуб'єктів, що опосередковують міжнародно-коопераційний процес, а також значною мірою - емпіричний характер. Причому обов'язковим припущенням, тут виступає розвинутість та сталість форм ринкової інфраструктури (казане зберігає силу навіть з урахуванням трактовки кейнсіанського підходу як депресивного). І, якщо дотримуватись тези про необхідність реалізму та конкретності при вивченні економічного життя та при застосуванні тих чи інших теоретичних конструкцій на практиці, проблематичною вбачається обґрунтованість цілого ряду пропонуваніх західними експертами традиційних інструментів регулювання відкритої економіки, принаймі "в чистому вигляді", як в основному неадекватних сучасним умовам розвитку України.

При цьому, попри те, що припускається як вельми широка проблемна палітра, так і різний ступінь узагальнення емпіричного матеріалу або заглиблення в розглядувані фактичні дані, поза увагою майже виключно залишається мета визначення оптимальних рис міжнароднокоопераційної моделі з огляду на максимально великий спектр її складових - валютних, кредитно-фінансових відносин, науково-технічних пріоритетів та характеристик, організаційно-інституційної інфраструктури.

Це зумовлює необхідність критичного аналізу наявних фундаментальних досліджень, що відносяться до класичних, неокласичних, кейнсіансько-некейнсіанських, марксистських шкіл, на яких в більшій чи меншій мірі позначилося тяжіння до найбільш поширених та в методологічному плані базових доктрин.

Втім, навіть за об'єктивних в певному відношенні обмежень теоретичного доробку для безпосереднього розгортання наскрізної науково-прикладної моделі "від фундаментальної теорії до практичного запровадження", маємо чимало серйозних досліджень у відповідній галузі. Це - модельні конструкції, уточнення меж тих чи інших коопераційних процесів згідно з доктринальною логікою при взаємній корекції полемічних напрямів, обґрунтування цілей та інструментів державного втручання в ринковий процес, велика кількість ідей методологічного та спеціального змісту.

Помітну роль в теоретичних розробках відкритої економіки, яка бере активну участь в процесі міжнародної кооперації, відіграють твори Е.Хекшера, Б.Оліна, С.Александера, Ф.Махлупа, Р.Харрода, Ч.Кіндлбергера, Я. Тінбергена, М.Флемінга, Р.Манделла, П.Самуельсона, Ф.Стоппера, В.Леонт'єва, Дж.Форрестера, Б.Балаши, М.Портера та інших дослідників. Чимало спеціальних питань міжнародної кооперації, міжнародного поділу праці, а також проблем врахування специфіки національного розвитку України, інших суб'єктів СНД дістало висвітлення в дослідженнях Л.Абалкіна, О.Богомолова, В.Будкіна, А.Гальчинського, В.Голікова, Л.Кистерського, Г.Климка, В.Ключка, А.Кредисова, Д.Лук'яненка, С.Мочерного, Є.Панченка, Ю.Пахомова, О.Плотникова, А.Поручника, А.Румянцева, В.Сікори, В.Степаненка, В.Супруна, І.Тивончука, А.Філіпенка та інших авторів.

Мета даної роботи полягає в системному дослідженні сутності, атрибутивних ознак та функціональних елементів механізму коопераційної взаємодії української економіки з національними господарствами інших держав, питань органічного включення національного відтворювального комплексу в світогосподарські процеси. Вона реалізується в ході вироблення послідовного ланцюгу посилок у вигляді положень абстрактно-теоретичного змісту та прикладних, практичних висновків за вектором "від абстрактного до конкретного".

Відповідно до такого комплексного бачення міжнароднокоопераційної проблематики, а також на основі перегляду ряду категоріальних взаємин та суттєвих оцінок процесу економічної інтернаціоналізації, критичного осмислення наявних доктринальних схем, що стосуються особливостей кооперації праці як на національному, так і на міжнародному рівні, пропонуються

конкретні рекомендації та концептуальні розробки товарно-грошового, організаційно-інституційного змісту щодо характеру та окремих напрямів регулювання відкритої економіки.

Принциповими завданнями дослідження є таким чином визначення критеріїв оптимізації міжнароднокоопераційних механізмів та засобів їх регулювання, уточнення структури застосовуваного категоріального апарату, а також умов, напрямів та інструментів розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України в комплексі їх різноманітних форм та функціональних чинників.

Об'єктом дисертаційного дослідження виступає механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності, принципи та особливості конкретних форм та напрямів державної політики у відповідній сфері, понад усе у вигляді застосування валютно-фінансових інструментів, стимулюючих та регламентуючих заходів, встановлення та забезпечення певних номенклатурно-кількісних обсягів інтернаціоналізованого обміну та руху капіталів.

Предмет дослідження у відповідності до зазначених його функціонально-цілових ознак та структури, яка пов'язує розгляд фундаментальних питань міжнародно-економічної теорії з прикладними, практичними аспектами зовнішньоекономічної діяльності, має подвійну природу. З одного боку він включає спектр категоріальних взаємин та виявлених закономірностей відтворювальних відносин з приводу інтернаціонально кооперованої праці. З іншого - в цій якості постають численні особливості міжнародної кооперації за участю українських суб'єктів господарсько-підприємницького життя й відповідного макроекономічного кон'юктурозабезпечення та регламентування. Досліджуються конкретні інструменти товарно-грошового, організаційно-інституційного, нормативно-правового характеру як з точки зору специфіки їх використання в ході міжнародного економічного співробітництва в Україні, так і виходячи із завдань покращення його умов, ринкової трансформації в державі.

Методологічним принципом дисертації є таке поєднання раціонального та емпіричного підходів дослідження, яке на базі критичного переосмислення наявного теоретичного матеріалу, що може бути використаним в ході ринкової реформи міжнароднокоопераційного механізму в Україні, дозволяє виробити обґрунтовані висновки та пропозиції конкретно-практичного змісту.

Суттєвою посилкою при цьому є те, що на сучасному етапі, який характеризується якісним збільшенням обсягів інформації, а також прогресуючою диверсифікацією та посиленням кризових рис вузькодоктринальних течій, особливої ваги набуває завдання пошуку стрижньової теоретичної концепції, адекватної реальним господарським процесам, новітнім емпіричним даним, зокрема таким, що породжуються реаліями економіки перехідного типу.

Саме тому в дисертації використовується метод дослідження, який базується на загальнотеоретичному, історико-еволюційному осмисленні відкритої економічних процесів з точки зору тенденцій кооперації праці. Причому, по мірі наближення дослідження до практичних висновків, розширюється емпірична база для більш прикладних стадій дослідження, при стиковці абстрактного з конкретним. Це пов'язано з певним протиріччям діалектичного плану, оскільки, всупереч спрощеній схемі, означає наростаючу потребу в фактичних даних відповідно до поступового розгортання абстрактних положень в конкретні, але вповні відповідає особливостям та вимогам сучасного широко диверсифікованого наукового процесу.

Статистичну та фактологічну базу дисертації становлять дані Міністерства статистики України, Міністерства економіки України, Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України, Консультативної Дорадчої Ради при Верховній Раді України, Міжнародного центру перспективних досліджень, ООН, ЮНКТАД, МВФ, Світового Банку, ГАТТ/ВТО та деяких інших національних та міжнародних організацій, фондів та інформаційних центрів. Широко використовувались інформаційні бюлетені, українські та міжнародні щорічники, статистичні збірники. В якості джерела фактологічного та статистичного матеріалу застосовувався ряд видань періодичного друку.

Наукова новизна пропонованої до захисту дисертації характеризується наступними головними теоретичними результатами:

- запропонована та обґрунтована методика комплексного дослідження відкритої економіки з позицій теорії міжнародної кооперації праці, яка може застосовуватись в ході дослідження зовнішньоекономічної діяльності за умов перехідного етапу становлення ринкових відносин;

- проведено системний аналіз проблематики міжнародної кооперації праці, проаналізовано модельні підходи до її теоретичного дослідження з точки зору максимізації продуктивності національної участі в міжнародному співробітництві та визначення критеріїв економічної доцільності інтеграційних заходів; згідно з новим принциповим підходом вводиться термінологія адаптаційних та неадаптаційних моделей відкритої економіки які відповідають випадкам міжнароднокоопераційної взаємодії з характерними ефектами економії на масштабах та кривої альтернативних виробничих можливостей;
- досліджено соціально-економічні, науково-технічні параметри сучасної відкритої економіки за умов лібералізації світової торгівлі та розвитку процесів ринкової трансформації;
- проаналізовано провідні доктрини, модельні та прикладні розробки в галузі міжнародної кооперації праці на предмет їх відповідності сучасним реаліям інтернаціоналізації економічних процесів;
- визначено функціональні рамки та обґрунтовано параметри взаємодії механізмів макrorівневого кон'юнктуротворення та загальноструктурної політики, з одного боку, та підприємницького самоврегулювання, з іншого, з урахуванням завдань радикальної реорганізації та підвищення продуктивності сфери міжнародно-коопераційних контактів України;
- проаналізовано тенденції та визначено пріоритетні напрями, оптимальні умови та конкретні форми розвитку механізму міжнародної кооперації праці за участю господарсько-підприємницьких суб'єктів в Україні.

Практичне значення дисертації визначається такими основними положеннями:

- визначено організаційні, валютно-грошові, технологічні критерії та інструменти макроекономічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням специфіки екзогенних факторів сучасного розвитку, зокрема зважаючи на характерні риси етапу переходу до ринку;
- вперше показано, яким чином реальні міжнародно-коопераційні фактори, які репрезентують різні національні відтворювальні комплекси у випадках структурно-

номенклатурної, кількісної та якісної відмінності товарних мас для різних відкрито економічних систем, зумовлюють "прес ліквідності", перетворюючись на інфляційний фактор;

- визначено цілі, критерії та умови товарно-грошового регулювання на етапі ринкової реформи, а також напрями оптимізації валютної політики;
- обгрунтовано основні пріоритети та завдання багатоаспектної державної програмно-цільової науково-технічної політики в галузі міжнародної кооперації з метою підвищення результативності зовнішньоекономічної діяльності в Україні на сучасному етапі;
- вперше, на базі проведеного аналізу, запропонована реальна геоекономічна модель України з покраїновою, порегіональною деталізацією окремих її векторів;
- дисертаційні висновки та положення прикладного змісту можуть бути використаними при розробці економічно обгрунтованих заходів по вдосконаленню роботи інститутів регулювання національної участі в міжнародній кооперації за умов перехідного періоду розвитку України;
- положення, принципові підходи, що містяться в роботі, можуть застосовуватись для вдосконалення викладання курсів міжнародних економічних відносин, міжнародного маркетингу, а також політичної економії в частині фундаментальної проблематики економічних відносин як таких та по відношенню до господарської інтернаціоналізації, світового господарства.

Характер та особливості запропонованого дослідження визначаються понад усе векторними параметрами його базового підходу - від фундаментальних положень до прикладних висновків. Це дозволяє, використовуючи різні ступені узагальнення та спектри економічного аналізу, більш рельєфно визначити закономірності та перспективи входження окремої країни в систему світогосподарських стосунків.

Саме цим зумовлюється і специфіка використовуваного категоріального апарату і структура дисертації. В центрі уваги опиняється таким чином міжнародна кооперація праці і в якості гносеологічної категорії, і в ролі базового елемента та узагальнюючої онтологічної характеристики інтернаціональної господарської взаємодії. Останнє зауваження є принциповим: без

найбільш абстрактного аналізу понятійної сутності та логіко-функціональних відносин кооперації праці, а також врахування численних аспектів диверсифікованої проблематики реальних міжнародних господарських стосунків було б неможливим відтворення наскрізної відкритої економічної моделі згідно із стрижневою настановою роботи. Для цілей останньої необхідним є чітке з'ясування значення та особливостей основних використовуваних термінів. Ними є кооперація, міжнародна кооперація, відкрита економіка та економічна модель.

Кооперація в даній роботі трактується як передумова та матеріальна база поділу праці. Таке загальнотеоретичне розуміння водночас не тільки не виключає, а, навпаки, передбачає й цілком конкретні форми поєднання трудових зусиль, зокрема й на міжнародному рівні. Такий підхід є широкоприйнятним в економічних дослідженнях та дістав найбільш вагомого обґрунтування ще в роботах таких класиків економічної науки, як Е.Г.Уейкфілд та Дж.С.Міллер².

Термін "відкрита економіка" та взагалі апарат так званих "відкритої економіки" досліджень використовується в цій роботі в традиційному контексті такої макроекономічної політики, яка забезпечує стабільну рівновагу економіки, що бере активну участь в системі міжнародної кооперації, за відсутності відчутних перешкод міжнародному обмінові зі світовим господарством³.

Терміну "модель" в даній роботі надається широкого змісту, оскільки модель (одна чи декілька, в залежності від ступеню узагальнення та характеру об'єкту вивчення) розглядається як квінтесенція принципово значущих соціально-економічних відносин (в нашому випадку - міжнароднокоопераційних). В результаті цього в центрі теоретичної уваги опиняється логіка життєдіяльності базової наукової моделі, яка, дозволяє краще усвідомити сутність та характер окремих з цих впливів, провести їх градацію та кінець кінців, визначитися із суто регулятивними завданнями та інструментами.

² Міллер Дж.С. Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. - М.: Прогресс, 1980. - Т.1.

³ Аналогічний підхід див., наприклад, в розділі "Економічна політика за умов "відкритої економіки" (Линдерт П. Економіка міжнародногосподарських зв'язей. - М.: Прогресс, 1992. - С. 365 - 425).

Отже, під економічними моделями ми розуміємо такі абстрактні конструкції, функціональну основу яких становлять ті ж самі істотні зв'язки, що характерні для реальних прототипів - господарських процесів, але є "очищеними" від зв'язків неістотних, нетипових з точки зору конкретного тематичного дослідження.

Вважаємо за доцільне наголосити на тому, що "легітимність" цього підходу засвідчує чимало праць фундаментально-теоретичного характеру⁴. Така поширеність модельного методу в економічній науці (а точніше його вербальної аплікації) вказує також і на обмеженість поглядів на модельний підхід як на якусь виключну "парафію" економіко-математичних досліджень.

Втім, в роботі містяться модельні розробки в більш вузькому розумінні, зокрема з використанням математично-графічних елементів, а також критичні оцінки окремих доктринально-модельних підходів. Але, технічні засоби використовуються в цій роботі як суто допоміжні. Адже, зважаючи на недетермінованість суспільного, технологічного прогресу за допомогою суто формальних засобів, в принципі недоцільним є пошук шляхом механічних екстраполяцій якихось "сценаріїв майбутнього", які неодмінно будуть спростованими перебігом реальних подій. Причому, особливо це стосується складного та суперечливого перехідного етапу розвитку, що його переживає зараз Україна.

Розв'язання усього комплексу органічних теоретичних та прикладних завдань дослідження міжнародної кооперації праці та відкритої економіки передбачає обов'язкове залучення як макро-, так і мікроекономічних підходів. Адже питання про доцільність міжнароднокоопераційного процесу взагалі і окремих його елементів підприємницького рівня, які, в основному, і складають "живу тканину" інтернаціоналізації господарського життя, існує як в контексті інтересів національного відтворювального комплексу, так і стосовно окремих інтернаціональних інтеграційних актів, які виступають, як правило, результатами надання окремими індивідуальними суб'єктами господарювання переваг тим або

⁴ Див. Шумпетер Й. Теория экономического развития. - М.: Прогресс, 1982. - С. 49, 51, 52.

іншим формам участі в міжнародній кооперації праці порівняно із співробітництвом з потенційними однонаціональними кооперантами.

На захист виносяться :

- комплексна концепція міжнародної кооперації праці в єдності методологічних і прикладних питань, макро- та мікроекономічних підходів, факторів та функцій відкритої економіки систем;
- базова модель загальної рівноваги відкритої економіки, яка обґрунтовується згідно з альтернативною міжнародно-коопераційною методологією відносно традиційної трактовки апарату теорії Хекшера-Оліна, її специфікацій;
- новий принциповий підхід, який стверджує дихотомічну природу механізму міжнародної кооперації як синтезу адаптаційних та неадаптаційних моделей інтернаціональної господарської взаємодії;
- організаційно-інституційні, науково-технічні принципи та відповідні комплексні практичні рекомендації щодо регулятивної політики в сфері міжнародної кооперації праці в умовах економіки перехідного типу;
- методологічні засади товарно-грошового регулювання та концепція запровадження конвертованої валюти в умовах економіки перехідного типу;
- функціональні параметри та критерії оптимізації механізму участі суб'єктів основної господарської ланки України в міжнародній кооперації праці.

Апробація роботи та публікації: Апробація роботи мала місце в ході проведення науково-практичних заходів, а також при підготовці автором нормативних актів, рецензуванні законопроектів та розробці аналітичних та інших матеріалів. Зокрема, йдеться про участь в діяльності республіканської наукової конференції "Механізм спільного підприємництва" (Київ, 1990); VI наукової конференції молодих вчених і спеціалістів (Ужгород, 1991); Республіканської науково-практичної конференції "До нової України - шляхом реформ" (Київ, 1992); Міжнародного експертного семінару "Балтійсько-Чорноморський альянс: можливості та перспективи" (Київ, 1994); Міжнародному симпозіумі "Сучасний фондовий ринок України: засоби та

механізм його запровадження" (Київ, 1995) та ін. Автор приймав участь в підготовці проектів законів "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про торгово-промислову палату України" та Постанови Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про торгово-промислову палату України", проектів нормативних актів про створення Одеської БЕЗ, а також в складі робочих груп науковців та фахівців з підготовки Доктрини зовнішньоекономічної діяльності України (1992), Комплексного прогнозу економічного розвитку України до 2015 року, проектів міжнародних угод, які були запропоновані Україною державам-учасницям Організації чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) "Про спеціальний режим прибережної торгівлі" та "Про міжрегіональне співробітництво", а також інших аналітичних матеріалів щодо перспектив та завдань української участі в роботі ОЧЕС (відгук про впровадження N 05 - 25/915 від 28.12.94 від МЗЕЗіТ України).

Ряд висновків та положень дисертації знайшов своє відображення в проекті "Шляхи й інструменти запровадження національної конвертованої валюти в умовах економіки перехідного типу. Концепція конвертованої гривни" (грант Бюро Президії НАН України - Постанова N 349 - Б від 20.12.93), яка була надіслана до Адміністрації Президента України, Президії НАН України, Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України (відгук про впровадження за N 4/1-8/30 від 07.12.94 від Радника Президента України з питань макроекономіки та за N 9к/925-7 від 28.11.94 від Президії НАН України).

Теоретичні положення й висновки дисертації обговорювалися на засіданнях відділу та на міжвіддільському засіданні Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, а також на засіданнях кафедри МЕВ Інституту міжнародних відносин Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка.

Наукові результати дисертації використовувались в ході виконання наукової теми, затвердженої Постановою Бюро Відділення Економіки НАН України від 14.12.93; Прот. N 7 (Номер реєстрації 0194V03234), що розробляється в Інституті світової економіки і міжнародних відносин НАН України.

По темі дисертаційного дослідження автором підготовлено дві індивідуальні монографії, понад 80 публікацій загальним обсягом понад 43 д.а. (перелік основних робіт подається нижче).

Структуру основної частини роботи складають вступ, шість глав, висновки загальним обсягом 394 сторінки машинописного тексту та список використаної літератури. Концепція валютної конвертації "Шляхи й інструменти запровадження національної конвертованої валюти в умовах економіки перехідного типу", відповідні акти про впровадження, а також таблиці становлять додатковий до дисертації матеріал.

З М І С Т

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. КООПЕРАЦІЙНА ПАРАДИГМА В ДОСЛІДЖЕННІ СИСТЕМНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ

- 1.1. Сутність та форми кооперації праці на сучасному етапі
- 1.2. Характер та особливості участі України в міжнароднокоопераційному процесі

РОЗДІЛ 2. ГНОСЕОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ: ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ АСПЕКТИ

- 2.1. Передумови та закономірності саморегуляції відкритої економіки в теоретичному моделюванні
- 2.2. Гравітаційні та інтеграційні тенденції макроекономічних систем

РОЗДІЛ 3. МОНЕТАРНА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНО-КООПЕРАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

- 3.1. Закономірності та цілі розвитку міжнародно-грошових процесів на етапі ринкової реформи
- 3.2. Валютний обіг як синтезуюча функція моделі відкритої економіки

РОЗДІЛ 4. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-КООПЕРАЦІЙНА СФЕРА ЯК ОБ'ЄКТ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

- 4.1. Організаційно-інституційна інфраструктура зовнішньоекономічної діяльності: критерії оптимізації
- 4.2. Науково-технічні аспекти моделі відкритої економіки України

РОЗДІЛ 5. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОКООПЕРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ НА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ

5.1. Суб'єктно-функціональні аспекти зовнішньо-економічного підприємництва

5.2. Маркетингові методи та інструменти міжнароднокоопераційної діяльності господарських організацій України

РОЗДІЛ 6. МОДЕЛЬ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ КООПЕРАЦІЇ

6.1. Зовнішні фактори створення ефективної відкритої економіки України

6.2. Національні пріоритети та передумови розвитку відкритої економіки

6.3. Відкрита економіка України: геоекономічний підхід

6.4. Модель відкритої економіки України (заключні положення)

ВИСНОВКИ

ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТКИ

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Дисертація починається з визначення та обґрунтування критеріїв, інструментів теоретичного дослідження та наукових підходів, що використовуються в ній. Згідно позиції автора є логічним і доцільним розглядати наукову проблематику міжнародної кооперації праці як своєрідну сферу змістових передумов, які можуть бути використаними для пояснення конкретних особливостей механізму міжнародної економічної взаємодії в різноманітності його форм. Це пов'язано з баченням категорій міжнародної кооперації та міжнародних економічних відносин в якості своєрідної діалектичної пари понять, яку можна трактувати згідно із загальнометодичним протиставленням сутності та явища. Так, перше розуміється як причина другого, а друге - як феноменальний прояв першого.

Невід'ємною та принциповою рисою згаданого комплексного підходу в прикладному, практичному відношеннях є трактовка міжнародної кооперації як потенціалу збільшення національного продукту та фактору оптимізації розвитку економічного відтворювального механізму в державі натомість спрощеного тлумачення справи - "чим активніше кооперація по всіх виробничо-технічних напрямках - тим краще". Так, факторами позитивного міжнароднокоопераційного впливу на відкриту економіку є підвищення ефективності національного господарювання та окремих підприємницьких ланок завдяки експортній спеціалізації, можливість здійснення імпорту продукції, що не може ефективно або взагалі вироблятися в тій чи іншій країні, зниження трансакційних, технічних витрат, кращі умови технологічного трансферту, створення фактору додаткової стимулюючої конкуренції та ін. І, навпаки, негативними моментами є зниження дієвості макроекономічного регулювання, більш виражена підлеглисть національної відкритої економіки вряди-годи руйнівним зовнішнім впливам, стихії світових ринків, вірогідність в ряді випадків падіння життєвого рівня населення в момент перетворення порівняно "закритого" національного господарства у "відкритіше". Ними, також, є неготовність до жорсткої конкуренції, що виникає при послабленні адміністративних обмежень зовнішньоекономічної діяльності, протекціоністських бар'єрів та наражає на небезпеку втрати ринкових позицій та фінансового краху не звиклих до напружених змагань суб'єктів економічного життя тощо.

Отже, в прикладному, практичному контексті, розв'язання питань теорії міжнародної кооперації праці розглядається як джерело оптимізації регулювання відкритої економіки. Особливо зазначається, що системний аналіз категоріальних та функціональних зв'язків містить значний науково-прогностичний потенціал, оскільки дозволяє концентруватись саме на сутнісних та змістовних елементах розглядуваних динамічних систем.

В даному аспекті дослідження є особливо відчутним тісний зв'язок між інтернаціоналізованою та "внутрішньою" сферами господарювання, що, завдяки використанню "коопераційних" інструментів, при подоланні, в загальнометодичному розумінні, дисциплінарного розриву (маються на увазі політична економія та міжнародні економічні відносини), виступають в якості єдиною

субстанції виробничих відносин. Саме з цієї причини "міжнародне" в розглядається не лише як специфічний предмет, що знаходиться за рамками "національного", а як такий, що утворює з ним безумовну цілісність з генетично властивими їй внутрішніми зв'язками, причому в кожному конкретному випадку припускається існування "внутрішньо-міжнародної" альтернативи згідно з конкретикою макро- чи мікроекономічної ринкового життя.

Міжнародна кооперація трактується в дисертації як особливий рівень кооперації праці. Це дає можливість та підстави суттєвої в ряді випадків переоцінки загальнометодичних положень, а також уточнення параметрів механізму міжнароднокоопераційної взаємодії, який, згідно з традиціями західної економічної науки, описується в термінах відкритої економіки.

В дисертації проводиться ідея про те, що "відкритість" національного господарства постає результатом реалізації міжнароднокоопераційного потенціалу. Вона може привести та приводить на практиці до збільшення сукупного виробництва національних відкритих економік, що кооперуються, підвищення їхньої ефективності. Йдеться також про те, що інтернаціоналізація як виробництва, так і ринків товарів та послуг, в залежності від ступеню своєї вираженості, зумовлює зміну фізичних розмірів коопераційної площини. А це, в свою чергу, об'єктивно створює нові уявлення про співвідношення попиту та пропозиції, доцільні масштаби виробництва, його науково-технічний рівень, здатність задовольняти вимоги споживачів в конкурентному середовищі тощо.

Поширення процесів інтернаціоналізації "в глибину" відтворювальних циклів, безпосередньо на стадію виробництва, не лише є подовженням цієї тенденції, але й привносить у сферу створення тих чи інших благ додаткові критерії та інструменти оптимізації, посилює конкуренцію та здійснює інші важливі впливи на господарські процеси. Деяко аналогічні, хоча, знову-таки, специфічні впливи коопераційні механізми зазнають в ході свого екстенсивного розвитку, в ході міжнародного усупільнення таких факторів-елементів виробництва, як капітал та робоча сила тощо.

Однією з елементарних (в методологічному відношенні), типових (з точки зору генетичних факторів) та історично найважливіших (в функціональному аспекті) форм міжнародної кооперації праці є національна спеціалізація з наступним міжнародним обміном товарами. В принциповому плані економічну доцільність та загальнонаціональну мотивацію включення певної країни в інтернаціональне співробітництво необхідно досліджувати з урахуванням дихотомічної властивості цієї форми, що реалізується у двох наскрізних принципах господарської взаємодії національних відтворювальних комплексів. З одного боку її змістовним наповненням є ряд типових випадків, що характеризує прояв функції спадної доходності (вона реформує рікардіанську "пряму криву" спеціалізації країни в вигнуту криву її виробничих можливостей при збільшенні витрат), а з іншого - специфічні ситуації, що виникають в умовах "виграшу від масштабу" (відповідний графік має вигляд вогнутої кривої).

Для характеристики системних міжнароднокоопераційних відносин між окремими національними відтворювальними комплексами, той стан, що відповідає першій ситуації, в дисертації пропонується визначати як неадаптаційна структура виробництва товарів, а другий - як адаптаційна структура. Адже в другому випадку тенденція економії на масштабі переважає тенденцію зростання витрат або спадної доходності факторів при їхньому переміщенні з однієї галузі або підгалузі в іншу (себто виробництво та його факторна структура в одній країні пристосовуються або адаптуються до відповідних реальних процесів та факторів у іншій). Зворотня ситуація має місце в першому випадку.

Фактично такий підхід є пов'язаним із спробою більш широкого погляду на проблематику функціонування відкритої економіки, що актуалізується відомою теорією Хекшера-Оліна. В дисертації доводиться, що згідно з "міжнароднокоопераційним баченням" відповідних теоретичних питань "протириччя" між наведеними "адаптаційною" та "неадаптаційною" моделями не є, як це інколи вважається, предметом суперечок з приводу вірності або, навпаки, невірності зазначеної теорії, а переважно зводиться до технологічної специфіки окремих виробничих процесів, в рамках міжнародної кооперації, причому саме ці моделі підлягають оптимізації на базі використання запропонованої методології.

Обґрунтовано графічний та формально-логічний апарат дослідження, що може використовуватися при виробленні балансових оцінок розвитку окремих реальних секторів економіки з метою оптимізації макроекономічної політики. Крім того, в роботі показано, що згідно логіки міжнароднокоопераційної парадигми, при використанні оригінальної графічної та формально-логічної методики можна представити потенціал та джерела загального виграшу від міжнародної торгівлі та виробничої спеціалізації в процесі міжнародної кооперації, що є принциповим для теорії відкритої економіки. Йдеться про доведену можливість "абсолютного виграшу" без втрат для окремих суб'єктів міжнародної кооперації:

- а) на рівні країн, що беруть участь в міжнародній кооперації;
- б) з точки зору сукупної маси товарів міжнародно кооперованого виробництва;
- в) з точки зору сукупних доходів окремих верств населення як результату екзогенного по відношенню до описаної моделі внутрішньонаціонального перерозподілу збільшеного реального продукту.

Зазначені висновки робляться з використанням меншої кількості та більш реалістичних припущень, ніж в т.зв. теоремі Самуельсона та інших специфікаціях теорії Хекшера-Оліна (фактично в нашому випадку додатково припускається лише те, що ефект від розглядуваної міжнароднокоопераційної структурної оптимізації та виграшу для двох країн не приводить до радикальних змін світових цін, а також подібність структури світових та внутрішніх цін).

В дисертації міститься аналіз провідних доктринальних підходів дослідження відкритої економіки на предмет використання окремих положень та висновків для комплексного та ґрунтовного відображення міжнароднокоопераційних процесів, оптимізації механізму участі України в міжнародних економічних відносинах.

Зокрема, робиться висновок про те, що, попри наявність цілого ряду справедливих критичних зауважень стосовно спрощених уяв класичної та неокласичної шкіл щодо "реально-монетарних" закономірностей функціонування відкритих економік, а також аналізу впливів бюджетної та грошово-кредитної

політики на макроекономічну рівновагу, можливостей реакції на тиск міжнародних ліквідних активів та ін., кейсіанським трактуванням окремих явищ та інструментів макроекономічної політики властиві серйозні слабкості та вади з точки зору запропонованого міжнароднокоопераційного підходу. Це - спрощеність апарату, нереалістичність ряду припущень та неувага до окремих важливих аспектів міжнароднокоопераційної діяльності (понад усе - монетарних) майже виключна короткотерміновість аналізу з ігноруванням логіки довгострокових структурних впливів тощо.

В роботі також зауважується, що на відміну від кейсіанських трактовок відкритої економіки в неокласичних моделях розрахунок робиться переважно на довгостроковий ефект, який відбувається як результат самокорекції господарської системи в процесі міжнародної кооперації. Інші їх особливості - наголос на закономірностях грошового сектору економіки, які в монетаристській трактовці пов'язуються з уявою про автоматизм кореляції між грошовим апаратом та платіжним балансом, припущення миттєвої реакції та швидкої адаптації господарських суб'єктів до цінових змін тощо.

Однак, зазначається, що деякі фундаментальні положення та підходи економістів-неокласиків до проблематики відкритої економіки, а відтак, в більш широкому предметному контексті - міжнародної кооперації, є нереалістичними не лише зважаючи на ті численні загальні та специфічні умови розвитку, що ігноруються в їхніх теоретичних схемах, але, навіть, в плані коректності застосовуваних апарату й припущень. Так, непевність неокласичних розробок з практичної точки зору зумовлюється наявністю лагів між змінами в цінах та в балансових показниках зовнішньої торгівлі, недооцінкою динаміки попиту на гроші за нормою проценту, а також особливостей обігу кредитних грошей.

Крім того, варто врахувати й те, що міжнародна кооперація все далі відходить від колишньої монофункціональності у вигляді реалізації надлишків продукції по відношенню до внутрішніх потреб та все більше постає субстанцією погодженого обміну між різнонаціональними підприємствами-кооперантами.

Таким чином, неокласичні схеми тим меншою мірою можуть бути застосованими в ході макроекономічного регулювання

української участі в міжнародній кооперації, чим більшою буде питома вага високотехнологічного міжнародного кооперування, наукомісткого виробництва. Ця остання ситуація стосується переважно описаної адаптаційної моделі національної участі в процесі міжнародної кооперації та становить собою характерний приклад використання в дисертації дедуктивних методик дослідження, зв'язку між загальною теоретичною проблематикою та практичними потребами оптимізації механізму зовнішньоекономічної діяльності України.

Виходячи із сказаного обґрунтовується висновок про те, що практичне наслідування окремим ортодоксальним схемам відкрито-економічного регулювання в Україні поза міжнароднокоопераційної парадигми та без урахування конкретної національної специфіки участі в міжнародній кооперації може призвести до відчутних диспропорцій грошового обігу гальмувати спроби подолання економічної кризи, ефективний розвиток української економіки. Натомість пропонується інтеграція фундаментальної та прикладної проблематики на базі коопераційної методології, зокрема з урахуванням обґрунтованої тези про те, що зовнішній фактор макроекономічного регулювання не є механічним доповненням факторів внутрішніх, а надає йому нових якостей, довгострокових цілей та тактичних завдань, змінюючи сам характер ринкових відносин в суспільстві.

Крім того, на базі результатів методологічного аналізу наявного теоретичних моделей рівноваги відкритої економіки в дисертації робиться висновок про недостатність лише абстрактного апарату дослідження кривих попиту та пропозиції, регресії імпорту на національний прибуток тощо. Це пов'язано з багатоаспектністю та варіативністю умов розвитку міжнароднокоопераційної сфери окремих країн та є особливо актуальним для української економіки перехідного типу.

Отже, пропонується модель відкритої економіки, яка передбачає такі ключові напрями оптимізації механізму міжнародної кооперації за участю нашої держави, як вдосконалення товарно-грошових, організаційно-інституційних інструментів регулювання, уточнення пріоритетних позицій науково-технічного характеру, а також умов зовнішньоекономічної діяльності на підприємницькому рівні. Адже, прийняття адекватних заходів в Україні може вивільнити значний потенціал

продуктивності та ефективності суспільної праці, оптимізації господарської структури, задоволення потреб вітчизняного виробництва в прогресивній техніці та технологіях, покращення показників ресурсозбереження, зниження матеріало- та енергомісткості виробничих процесів. Вироблення комплексної програмно-цільової моделі участі в світогосподарських стосунках, може чималою мірою сприяти розв'язанню кардинальних проблем сьогоденного життя країни, виходу вітчизняної економіки з кризового стану, більш повному задоволенню попиту населення.

Саме тому з практичної точки зору важливим є послідовний розгляд особливостей окремих складових компонентів механізму макроекономічного регулювання сфери міжнародної кооперації, який дозволить відтворити цілісну картину участі відкритої економіки України в системі світогосподарських відносин.

Ця мета досягається в дисертації шляхом наслідування двом напрямам дослідження та вироблення практичних висновків і рекомендацій. Перший пов'язаний з аналізом закономірностей та потреб розвитку т.зв. "реального" сектору (тут предметом розгляду постають експортно-імпортні процеси, сфера іноземного інвестування та транскордонних міграцій капіталу, організаційно-інституційні та науково-технічні аспекти зовнішньоекономічного регулювання). Другий стосується проблематики функціонування валютно-монетарного сектору економіки (тут вивчаються нюанси валютно-фінансової, кредитно-монетарної політики за умов відкритої економіки).

В дисертації обгрунтовується таке ринкового реформування міжнароднокоопераційної сфери, яке передбачає введення в дію в якості базової зовнішньоекономічної моделі висококонкурентного самонастроюваного комплексу коопераційних зв'язків за участю національних господарських суб'єктів. В макроекономічному ракурсі це означає застосування на рівні державного управління непрямих інструментів впливу на зовнішньоторговельне ціноутворення, валютного курсу, інших параметрів валютного обігу та численних нетарифних правил, а також заходів, що генетично тяжіють переважно до ідеї формування кон'юнктури, забезпечення більш сприятливого балансу факторів інтернаціонального співробітництва. Збалансованість валютно-фінансової, кредитної політики, чітке визначення обгрунтованих критеріїв державного втручання в економіку можна вважати передумовою сприятливої

кон'юнктури для розвитку високотехнологічних експортоорієнтованих виробництв.

Однією з принципових настанов, використовуваних в роботі щодо проблематики товарно-грошового, зокрема валютного регулювання, є положення про необхідність дотримання чіткої системи пріоритетів макроекономічної політики. Так, в довгостроковій перспективі головними цілями тут мають виступати сприяння максимально повному включенню економіки України в систему світогосподарських зв'язків, забезпечення їй належного місця в механізмі міжнародної кооперації праці, що дозволить динамізувати національний господарський розвиток. В менш віддаленій перспективі особливо значущими постають функції ринково-системного та технологічно-трансфертного впливу, забезпечення позитивних реальних процентних ставок та грошової стабільності як обов'язкового фактору сприятливої кон'юнктури.

В дисертації докладно висвітлюються окремі форми та моделі валютної конвертації в сучасному світі, зокрема з огляду на наявний історичний досвід нашої країни. Зокрема, з використанням порівняльного аналізу вивчаються можливості, перспективи та обґрунтовуються очікувані наслідки обрання в Україні або взагалі в державі з перехідною економікою в якості базової моделі внутрішньої або зовнішньої конвертації, конвертації по поточних операціях тощо. Виходячи з результатів дослідження, що були отримані автором, ним підготовлено концепцію валютної конвертації для економіки перехідного типу, яка віднайшла практичного використання в ході підготовки валютної реформи в Україні та винесена в якості додатку до дисертації.

Необхідним елементом організації загальнодержавного механізму міжнароднокоопераційного регулювання є програмно-цільова політика в науково-технічній сфері. Для України це зумовлюється комплексністю та універсально-світовим характером НТП як такого, посиленням взаємної технологічної залежності як окремих різнонаціональних розробників, виготовлювачів та виробничих споживачів, так і цілих країн.

В дисертації зазначається принципова науково-технічного риса міжнароднокоопераційного процесу. Це - виражений зворотній зв'язок "науково-технічний прогрес - міжнародне співробітництво", оскільки НТП, становлячи передумову та

потужний інтеграційний фактор, є, водночас, метою та наслідком такого співробітництва, отримуючи завдяки ньому додатковий імпульс та більш сприятливий для себе структурно-економічний фон.

В роботі підкреслюється також, що саме на державному рівні при залученні вузівсько-академічної бази можливе найбільш чітке визначення пріоритетних напрямів розвитку національного відтворювального механізму України, які, в кінцевому рахунку, мають, внаслідок дотримання централізовано визначених орієнтирів, привести до покращення агрегативних показників конкурентоспроможності, продуктивності праці, ресурсозбереження, витрат, економії робочого часу.

Ключовими напрямами макроекономічного регулювання науково-технічних умов міжнародної кооперації України є:

- точкова підтримка вітчизняних науково-технічних розробок по міжнародній кооперації, зокрема підтримка приватного сектору в проведенні необхідних НДДКР, технічного переозброєння експортного виробництва (понад усе йдеться про такі напрями машино-технічного експорту, як електронний, електротехнічний, авіаційний, транспортний, верстатний, інженерінговий, а також хімічний та нафтохімічний, агропромисловий та деякі інші);
- активне залучення передового міжнародного науково-технічного досвіду, продумана патентно-ліцензійна політика, сприяння суб'єктам основної господарської ланки в придбанні іноземних технологічних розробок та створенні спільних міжнародних структур, які могли б прискорювати НТП в Україні;
- настання пільг для технологічної раціоналізації імпорту з метою відносного збільшення в його масі машино-технічної продукції;
- активізація організаційних заходів по забезпеченню необхідного рівня участі України в міжнародних організаціях та структурах, які можуть сприяти прискоренню НТП в Україні.

Оцінка місця та ролі міжнароднокоопераційних зв'язків в загальному економічному механізмі сучасної України, дозволив

сформулювати наступне принципове твердження. В той час, коли теперішній кризовий стан, застаріла галузева структура вітчизняної економіки значною мірою генерують імітаційно-наздоганяючий тип технологічного розвитку (згідно з гострою необхідністю фронтальної реконструкції виробництва), міжнароднокоопераційні стосунки, як і розвиток високотехнологічних галузей та підгалузей в нашій державі повинні будуватися на стратегії випереджаючого зростання.

Виходячи з аналізу ряду ефективних форм науково-технічної, структурно-інституційної підтримки тих секторів національних економік, що беруть участь в міжнароднокоопераційному процесі або здатні впливати на загальну конкурентоздатність національного відтворювального комплексу в індустріально розвинутих державах, в дисертації обґрунтовуються висновки та практичні рекомендації щодо розвитку та впровадження в Україні перспективних форм та різновидів такої програмно-цільової державної політики. Зокрема йдеться про занадто масштабні для окремих господарських організацій або дуже довготривалі, чи то фундаментальні (з відкладеною в часі практичною реалізацією) дослідницькі, а також конструкторські, упроваджувальні проекти. Обґрунтовується доцільність опрацювання, а на етапі виходу з кризи - активного застосування такої апробованою світовою практикою соціально-економічної моделі експортоорієнтованого та технологічно авангардного виробництва як технополіси, науково-індустріальні парки. Визначаються варіанти їх створення на базі науково-академічних, учбових, дослідницько-конструкторських закладів, підприємств, при забезпеченні динамічної системи виробничих поставчань, комунікацій, об'єктів інфраструктурної мережі.

Важливий напрям політики державного сприяння міжнародній інтеграції України - це створення розгалуженої мережі зовнішньоекономічної інформації як органічної частки інформаційної системи загальноекономічного характеру. Адже повноцінний розвиток коопераційних зв'язків із закордонними партнерами неможливий без покращення комунікативного процесу, підвищення ефективності ланцюгів розповсюдження та отримання даних. З урахуванням наявних потреб в розвитку відповідних інформаційних систем в Україні, а також міжнародного досвіду, в роботі наводяться конкретні висновки та

рекомендації. Зокрема, йдеться про завдання більш тісної кооперації з діючими системами ВС-NET, "Євро-Інфо" та ін., пільгового забезпечення інформацією малих та середніх фірм в Україні тощо.

Велике значення для активізації міжнародної торгівлі, виробничої кооперації, модернізації та підвищення ефективності економіки України має виявлення та реалізація можливостей стиковки поширених в світі та на європейському континенті методик стандартизації, сертифікації та метрології з національними. Йдеться про необхідність забезпечення чіткого зв'язку між українськими та міжнародними технологічними параметрами, критеріями споживчої, екологічної безпеки тощо, а також щодо предметів виробничо-коопераційного обміну в ході міжнародної співпраці. Досягнення цієї мети, є необхідним для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках, поглиблення української участі в міжнародному поділі праці, розв'язання широкого кола соціально-економічних проблем.

Відповідний комплекс заходів рекомендується проводити паралельно одразу на двох рівнях - національному та міжнародному. В першому відношенні обґрунтовується проведення широкого комплексу організаційно-економічних акцій по вдосконаленню системи стандартів, її наближенню до міжнародних параметрів, підвищенню вимогливості щодо безпеки вітчизняних виробів. В другому йдеться про активізацію діяльності на міжнародному рівні при здійсненні двосторонніх контактів та в ході участі в міжнародних організаціях. Це - Міжнародна організація по стандартизації, Міжнародна Електротехнічна Комісія, Європейська організація по якості, Європейський комітет по стандартизації в області електротехніки, Міжнародна організація законодавчої метрології та ряд інших міжнародних інститутів.

В практичному плані формулюються наступні вимоги до політики в галузі стандартизації та метрології на сучасному етапі розвитку України з урахуванням завдань поглиблення її міжнароднокоопераційних зв'язків. Це - забезпечення планомірної адаптації економіки України до вимог міжнародних стандартизаційно-метрологічних організацій; активізація організаційно-дипломатичної роботи по заключенню з країнами-

економічними партнерами України двосторонніх угод в області стандартів та якості продукції; забезпечення єдності термінології, умовних позначень та номенклатури показників якості; розробка системи показників, норм та вимог до якості, методів контролю (іспитів, аналізу, вимірів), які забезпечували б взаємозамінність та технологічну сумісність продукції; запровадження методів та систем сучасного маркування, прогресивних показників згідно з міжнародними стандартами у вітчизняну нормативно-технічну документацію.

В дисертації ставиться завдання визначити, що з наявного світового досвіду міжнароднокоопераційного регулювання в частині сприяння зовнішньоекономічній діяльності окремих фірм, компаній є універсальними умовами останнього, а що - конкретними національними проявами, яким в окремих випадках слід знаходити адекватні аналоги на українському ґрунті. Адже механічний перерозподіл соціально-економічних функцій у сфері виробничого управління не може розглядатися в якості самодостатньої мети реорганізації зовнішньоекономічної сфери. Тому розв'язання питань означеного сектору господарювання можна розглядати як принципову умову використання сучасних засобів товарно-грошової політики підприємницькими структурами, а в більш широкому розумінні - перспективних форм маркетингової політики суб'єктів міжнароднокоопераційної діяльності.

В цьому контексті місце та функціональне значення, а також роль міжнароднокоопераційних зв'язків господарських організацій вбачаються в подвійному ракурсі. З одного боку очевидно, що суб'єкти міжнародної кооперації не можуть не існувати в національному економічному просторі та не відчувати на собі кон'юнктурні умови ринкового середовища в країні. З другого - вони, згідно із своїм положенням, виступають в ролі своєрідної "передавальної ланки" між світовою економікою та вітчизняним господарським організмом, виконуючи функції соціально-економічної апробації та адаптації прогресивних закордонних форм підприємництва в Україні. Крім того, означені зв'язки становлять собою важливий канал передачі прогресивних техніко-економічних досягнень, а також конкурентний динамізатор господарського розвитку.

В роботі стверджується, що міжнародний маркетинг можна розглядати як органічне поєднання на понятійному і практичному

рівнях комплексу підойм виробничо-господарського управління інтернаціоналізованими економічними системами, а також як узагальнене ставлення до сучасного етапу розвитку ринкових механізмів. Наводяться конкретні висновки та рекомендації щодо кращого управління попитом на продукцію зовнішньої торгівлі, сегментації та диференціації зарубіжних ринків.

На базі аналізу конкретних зовнішніх світогосподарських та регіональних передумов розвитку системи міжнароднокоопераційних зв'язків відкритої економіки України, внутрішньої логіки та закономірностей функціонування національної відкритої економічної системи господарського співробітництва пропонується гео економічна модель України, пропонується оцінка перспектив та наводяться практичні рекомендації щодо освоєння конкретно-практичних її векторів

З точки зору реальних "силових" міжнародних або зовнішніх факторів не можна не враховувати викликану активними політичними зусиллями провідних індустріально розвинутих країн тенденцію до лібералізації світової економіки, понад усе через зниження тарифних та зняття нетарифних обмежень в країнах, що розвиваються та з транзитивною економікою. Це стосується і діяльності міжнародних організацій.

Відбувається глибока реструктуризація світового господарства в напрямі багатополлярності та при радикальній зміні співвідношення сил та центрів гео економічного впливу. Простежується тенденція створення та еволюції високоінтегрованих економічних просторів, до яких будуть входити близькі як географічно, так і з точки зору економічного та культурного розвитку країни з гнучкою системою конкурентно-коопераційних відносин та лідерства в них. На сучасному етапі цей процес набуває форму триполярної структури, яка відповідає плинній геополітичній ситуації та виражає баланс інтересів провідних діючих макроагентів міжнародної кооперації та міжнародного поділу праці.

Компаративний гео економічний аналіз та характер прояву сучасних світогосподарських тенденцій засвідчують прийнятність для України поліфункціональної моделі відкритої економіки, що передбачає одночасну орієнтацію одразу на декілька міжнароднокоопераційних полюсів. Проте, ні в якому разі не

Йдеться про "порегіональну" орієнтацію різних українських областей на географічно найближчі доцентрові орієнтири (як то східних та південних областей - на Росію, а західних на ЄС), що може призвести лише до економіко-політичної дезінтеграції та руйнації держави.

Створення ефективної моделі відкритої економіки України передбачає вироблення чіткої програмно-цільової політики макроекономічного впливу на формування кардинальних напрямів та параметрів геоекономічної моделі України, враховуючи як галузевий, так і національно-територіальний аспект. Метою тут є підвищення технологічного рівня експорту, перехід від експорту корисних копалин до розвитку експортного виробництва на базі наявних в Україні природних ресурсів. Важливими завданнями є раціоналізація географічної структури експорту, більшу частину якого на сьогодні забезпечують лічені області країни, повніше використання переваг транзитного, геополітичного становища України, з чим пов'язана можливість та необхідність ефективнішого використання та нарощування транспортного потенціалу - морського флоту, залізниць та ін., позбавлення від інфраструктурних чинників однієї залежності України від зовнішніх постачальників, понад усе енергоносіїв, досягнення такого балансу участі держави в міжнародних, регіональних та субрегіональних економічних організаціях та проектах співробітництва, який би забезпечував як достатній захист вітчизняних виробничих галузей, так і динамізм внутрішньогосподарського розвитку, доступ до нових технологій та наповнення споживчого ринку за рахунок потенціалу міжнародної кооперації на вільноринкових засадах.

Ключовими геоекономічними напрями розвитку відкритої економіки України по окремих регіонах та країнах світу згідно наведеного аналізу міжнароднокоопераційного потенціалу можна вважати:

- збереження наявних та подальший розвиток взаємовігідних зовнішньоторговельних та інвестиційних програм в рамках СНД, здійснюваних на двосторонній основі на засадах рівноправності під контролем українським урядом ходу їх виконання; недоцільним вважається входження України до

наднаціональних економічних структур Співдружності, до митного та платіжного об'єднань в її рамках;

- динамізація європейського та північноамериканського напрямів моделі відкритої економіки України за рахунок структурно-організаційних заходів, а також переговорів щодо збільшення квот на поставки вітчизняної продукції, антидемпінгових розслідувань, запровадження програм співробітництва в конкретних галузевих напрямках, підключення до механізму прикордонного та міжрегіонального співробітництва, багатогалузевого співробітництва на основі забезпечення для України статусу країни з режимом найбільшого сприяння в торгівлі та такої, що перебуває на транзитивному етапі розвитку;
- розширення контактів як в товарообмінній, так і інвестиційній сфері з країнами Близького Сходу та Перської Затоки, зокрема враховуючи експортний потенціал, імпортні можливості цих країн, а також їхню потребу в технологіях, яку вони через ті або інші причини неможливі реалізувати через співробітництво із Заходом;
- інтенсифікацію міжнароднокооперійних контактів з країнами Східної Азії та АТР за рахунок поглиблення міжнародно-договірного процесу.

Практичними інструментами цього мають постати міждержавні угоди та домовленості, реалізація організаційно-правового потенціалу співробітництва з регіональними міжнародними організаціями та велика кількість інших засобів впливу політичного кон'юктуроутворюючого змісту, здобуття пільгового статусу для України як держави з транзитивною економікою в рамках ГАТТ/ВТО.

Отже, для створення ефективного механізму відкритої економіки України необхідним є наслідування курсу на багатовекторну гео економічну модель міжнародної кооперації, зміцнення існуючих та забезпечення нових зовнішньоторговельних та інвестиційних стосунків та проектів, що постане фактором зовнішнього українському розвитку.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ з проведеної роботи щодо перспектив створення оптимальної міжнароднокооперативної моделі для нашої

держави вважається за доцільне розділити на дві частини за принципом належності до

- а) гносеологічної сфери абстрактно-теоретичного дослідження та
- б) до розробок та рекомендацій, які мають практичне, прикладне значення.

А. Теоретико-методологічні висновки та положення.

1. Теорія міжнародної кооперації праці як комплекс сутнісних узагальнень та виявлених закономірностей навколо стрижньової ідеї максимізації сукупного, виробленого в інтернаціональному масштабі продукту, повинна розглядатися як базова парадигма при дослідженні відкритої економіки, міжнародних економічних відносин. Вона, як альтернатива до парадигми конкурентної, актуалізується особливостями сучасних процесів відтворення та транснаціоналізації господарського життя. - підвищенням рівня економічної (а також позаекономічної) взаємозалежності, більш сильними функціональними зв'язками між національним виробництвом та світовим ринком, механізмами виробництва як такими та монетарною сферою.

2. Розробка прийнятих в якості методологічної бази синтетичного підходу та коопераційної парадигми дозволила розширити аналітичний апарат узагальнюючої модельної відкритої економічної концепції Хекшера - Оліна, включаючи теореми Самуельсона, Столпера-Самуельсона та Рибчинського. Відтепер його пропонується розглядати в комплексі ситуацій, коли тенденції спадної доходності є превалюючими порівняно з тенденціями економії на масштабах в ході національної спеціалізації та експортно-імпоротної діяльності, і навпаки. Термінологічно та на модельно-теоретичному рівні результатом запровадження коопераційного підходу є визначення характерних рис та параметрів відкритої економічних систем за умов "адаптаційних" та "неадаптаційних" ситуацій в міжнародній торгівлі та виробничій спеціалізації.

За такої умови виявляється можливим виробити комплексно-історичну оцінку основних типів міжнароднокоопераційної взаємодії в їх динаміці та визначити перспективні структурні риси та домінуючі фактори міжнародного поділу праці, а на цій

методологічній базі - визначитись із макроекономічною політикою та довгостроковою зовнішньоекономічною стратегією.

3. В органічній єдності з концепцією максимізації кінцевого сукупного продукту згідно з кооперативною парадигмою перебуває проблематика державного, макrorівневого програмно-цільового регулювання та стимулювання відкритої економіки, що дозволило подолати суперечливість індивідуальних (підприємницьких) та загальнонаціональних (суспільних) цілей участі в міжнародній кооперації.

4. Сутнісні риси, міжнароднокооперативного процесу лежать в основі усіх його різноманітних технологічно, національно-історично детермінованих форм. Це становить як передумову, так і об'єктивну можливість такого комплексного дослідження реальних відкритих відтворювальних механізмів, яке забезпечує можливість ґрунтового методологічного аналізу та синтезу, визначення завдяки цьому критеріїв вироблення адекватних наукових рекомендацій щодо дій по практичному врегулюванню відкритої економічної системи.

На базі запропонованого в роботі теоретичного підходу, який синтезує проблематику методологічного (стосовно питань кооперації праці) та прикладного (стосовно питань функціонування відкритої економіки) змісту, доведено можливість функціонально-цільового поєднання результатів ряду вагомих напрямів теоретичних розробок, зокрема мультиплікатору відкритої економіки, забезпечення механізму ринкової самокорекції, цінової стабілізації, враховуючи необхідні для них підйоми макроекономічного регулювання.

Б. Висновки та рекомендації прикладного, практичного значення

1. Цілі та критерії участі України в світогосподарському процесі, як це було доведено в дисертації, мають визначатися у відповідності до такої міжнароднокооперативної парадигми, яка враховує специфіку ринкової зовнішньоекономічної реформи, державні пріоритети соціального, макроекономічного розвитку та логіку підприємництва, міжнародного маркетингу. Це означає органічну єдність засобів та критеріїв проведення ефективної товарно-грошової, валютної політики, а також організаційно-інституційної, нормативно-правової оптимізації.

2. Орієнтирами експортної політики в Україні мають стати лібералізація руху товарів на зовнішні ринки при забезпеченні стабільності правового режиму, ретельного державного контролю за стратегічними ресурсами, а також попередження демпінгового продажу товарів українського походження. Це передбачає скасування тарифних та нетарифних обмежень експорту, активізацію протидії необґрунтованим санкціям ряду інших держав проти вітчизняних виробників та експортерів, прийняття відповідних нормативних документів, здійснення необхідних організаційно-управлінських, договірних заходів.

3. Імпортна стратегія, виходячи із рестриктивних завдань валютної економії та недопущення необґрунтованого відпливу валютних коштів на перехідний період, повинна визначатися як обмеженнями з боку міжнародних зобов'язань країни, так і логікою вибіркового, точкового підходу. В якості засобів регламентації імпортних операцій, понад усе - некритичного споживчого імпорту, мають активніше використовуватися різновиди тарифного та нетарифного, антидемпінгового контролю.

Основною тенденцією міжнароднокоопераційного процесу в частині імпортного регулювання має постати тяжіння від початково високих адміністративних, нетарифних обмежень, до переважно тарифних методів зовнішньоекономічного контролю.

4. Міжнароднокоопераційна модель відкритої економіки України, виходячи з потреб національного господарського комплексу в капітальних ресурсах, залучення іноземних інвестицій передбачає лібералізацію режиму такого інвестування з гарантіями репатріації капіталів та прибутків при збереженні контролю за окремими об'єктами - адміністративними установами, стратегічними, військово-промисловими об'єктами.

На початкових її стадіях у відповідності до вимог вимушено жорсткої рестриктивної монетарної політики повинні застосовуватись адміністративні методи - заборона безліцензійного інвестування об'єктів за кордоном, обов'язкове повернення валютної виручки по експортним операціям в Україну тощо. По мірі стабілізації валютного ринку та подолання економічної кризи необхідно буде здійснити перехід на більш ліберальний режим контролю за транскордонною міграцією капіталів засобами кон'юнктууроутворення, політики сприяння підприємству.

5. Монетарна політика, що може варіюватися на тих або інших етапах валютного регулювання, на етапі виходу з кризового стану української економіки має передбачати відмову від девальваційного стимулювання експорту як від інфляційного фактору, обмеження, регламентування, а в окремих випадках заборону на кризовий період з поступовою лібералізацією вивозу фізичними та юридичними особами валютних коштів за кордон (цей пункт не стосується нерезидентів-іноземних інвесторів).

Серед організаційно-технічних питань грошово-валютної сфери першочерговими є забезпечення сучасної електронізованої інфраструктури платежів та розрахунків, оперативності та доступності інформаційних джерел, оптимізація у відповідності до міжнародних стандартів касової звітності та статистики як на макро-, так і на мікроекономічному рівні. Переключенню каналів живлення держбюджету та інвестування з інфляційних емісійних джерел на реальні ресурси сприятиме розвиток ринку цінних паперів як засобу залучення іноземних інвестицій.

НБУ та Міністерству фінансів України з метою гарантування стабільності валютного ринку та попередження деструктивних спекулятивних акцій, спрямованих на зміну макроекономічної кон'юнктури - курсових номіналів односторонніх продажу або закупівлі тих або інших валют, доцільно здійснювати оперативний контроль за характером операцій купівлі-продажу валют з боку учасників валютного ринку через ліцензування його суб'єктності та вжиття відповідних санкцій для порушників - відозви зазначених ліцензій, заборони проведення операцій тощо.

6. На базі аналізу експортних можливостей України та відповідних світових тенденцій пропонується перелік науково-технічних пріоритетів, наслідування яким сприятиме виведенню української економіки, її експортного виробництва на новий рівень міжнародної конкурентоспроможності. Його складають:

- розробка керамічних матеріалів та виготовлення з них велико- та дрібносерійних партій товарів, що за своїми характеристиками могли б задовольнити сучасний та перспективний попит на електротехнічні керамічні вироби, конструкційні, жаростійкі деталі, автомобільні керамічні двигуни, керамічні газові турбіни, біокераміку;

- розробка нових металічних матеріалів (стійких до корозії, високої чистоти, аморфних, особливостічних сплавів, сплавів з ефектом "пам'яті", надпровідників тощо) та виготовлення з них вузлів, деталей, агрегатів, складного технологічного обладнання;
- створення принципово нових видів композитних та порошкових матеріалів та відповідних виробів (із використання технологій волоконного армірування, напилення, виготовленням зносостійких, тугоплавких матеріалів та конструкцій, деталей та агрегатів), полімерів, пластмас з метою виготовлення висококонкурентних товарів та технологічних деталей;
- розвиток біотехнологічного дослідницько-прикладного напрямку - генної інженерії (біоконструювання шляхом комбінації генів) та клітинної інженерії (вирощування клітин та тканин, вироблення неіснуючих в природі гібридів з новими корисними властивостями їхньої життєдіяльності);
- промислове застосування винаходів та напрацювань щодо технологічних процесів зварювання, термічної різки, високого тиску, вакуумної, імпульсної дії, плазменої обробки тощо.

7. Геоекономічна політика реалізації міжнароднокоопераційного потенціалу відкритої економіки України повинна будуватися на багатовекторній основі, що передбачає взаємовигідні двосторонні контакти з країнами СНД, Близького Сходу та Перської Затоки, ЄС, Центральної Європи, Північної Америки, іншими державами. Географічна та історична належність України до європейського континенту, перспективи поглиблення взаємодії в межах наявних між- та наддержавних структур зумовлює особливе їх значення для України та необхідність утримуватися від такої регіонально-блокової інтеграції України або членства її в таких міжнародних організаціях, що гальмуватимуть співробітництво з країнами та підприємницькими суб'єктами зовнішнього світу.

Основні напрями такої політики має визначати науково виважена система експортних, галузево-технологічних пріоритетів, які були сформульовані в дисертації. Її практичне впровадження сприятиме досягненню Україною адекватного місця в міжнародному поділі праці, підвищенню конкурентоспроможності її експортних виробництв та загальному підвищенню ефективності національного господарського комплексу.

III. ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ПО ДОСЛІДЖУВАНІЙ ТЕМІ

По досліджуваній в дисертації проблематиці автором опубліковано понад 80 робіт, що є монографіями, окремими розділами у виданнях, статтями в наукових збірниках, журналах та інших періодичних виданнях, а також тезами наукових доповідей. Загальний обсяг виданих праць - понад 43 друкованих аркуші.

Серед них:

- Міжнародна кооперація праці: проблеми та моделі. - К.: Наукова думка, 1994. - 6,95 д.а. (Рецензії: Політика і час. - 1996. - № 1; Економіст. - 1995. - N 3 - 4; Київський вісник. - 1995. - № 77).
- Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. - К.: Либра, 1994. - 11,6 д.а. (Рецензії: Політика і час. - 1996. - № 1; Посредник. - 1995. - № 2).
- Зовнішньоекономічна діяльність господарсько - підприємницьких організацій // Міжнародні економічні відносини: Система регулювання міжнародних економічних відносин: Підручник / під ред. А.С.Філіпенка. - К.: Либідь, 1994 (у співавторстві з В.С.Будкіним; особисто автора 0,5 д.а.); (Рецензія: Посредник. - 1995. - № 37).
- Проблемы формирования единого европейского рынка. - К : УкрИНТЭИ, 1992 (у співавторстві з С.С.Фомінім; особисто автора 1,7 д.а.).
- Финансово - кредитная система в странах рыночной экономики. - К: УкрИНТЭИ, 1992 (у співавторстві з Л.В.Бурлаковою; особисто автора 1,8 д. а.).
- Тенденції та перспективи розвитку міжнародної кооперації підприємств України // Проблеми формування ринкової

економіки. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 1. - К. : Либідь, 1992. - 0,3 д.а.

- Зовнішньоекономічна діяльність України за умов державної незалежності // Проблеми формування ринкової економіки. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 2. - К.: Київський державний економічний університет, 1992. - 0,4 д.а.
- Актуальні проблеми розвитку міжнародних коопераційних зв'язків України // Економіка України. - 1993. - № 4. - 1,0 д.а.
- Світогосподарські тенденції і національні інтереси України // Економіка, закон, ринок. - 1993. - № 5. - 0,4 д.а.
- Україна та "третій світ": актуальні проблеми поділу праці. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 1. - К.: НЦ ЗФП, 1993 (у співавторстві з С.Д.Біляцьким; особисто автора 0,2 д.а.).
- АПК України в міжнародному контексті // Економіка АПК. Міжвідомчий науково-виробничий журнал. - 1995. - № 7. - 0,3 д.а.
- Сектор малого бізнесу // Політика і час. - 1993. - № 2. - 0,5 д.а.
- Бургова спадщина. Як її поділити? // Політика і час. - 1993. - № 2 (у співавторстві з В.С.Будкіним; особисто автора 0,25 д.а.).
- Технополіси - прорив у XXI вік // Політика і час. - 1993. - № 5. - 0,5 д.а.
- Варіантів багато, і всі перспективні. - У світове господарство // Політика і час. - 1994. - № 3. - 0,5 д.а.

- Геоелекономічні проблеми зовнішньоторговельної лібералізації. - Розділ 3 аналітичної доповіді "Україна та ЄС: лібералізація співробітництва" // Політична думка. - 1995. - № 2 - 3. - 0,2 д.а.
- Оптимізація валютного обігу в системі відкритої економіки: методологічні аспекти // Актуальні питання міжнародних валютно-фінансових відносин. - К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 1996. - 0,3 д.а.
- Конвертируемая гривна. Концепция // Посредник. - 1994. - № 74. - 0,9 д.а.
- Регулирование внешнеэкономической деятельности на Украине при переходе к рыночной экономике // Украина на пути к рынку: пути и перспективы. - К.: КИИХ, 1992. Деп. в УкрИНТЭИ 24. 06. 92. - N 921. - Ук. - 1,0 д.а.
- Проблемы нормативного управления международной кооперацией производства и совместное предпринимательство // Тезисы докладов на республиканской научной конференции "Механизм совместного предпринимательства". - К.: Киевский госуниверситет, 1990. - 0,2 д.а.
- Нормативно-правовые инструменты регулирования внешнеэкономической деятельности хозяйственных организаций // Сборник тезисов докладов VI научной конференции МУИС. - Ужгород: Ужгородский госуниверситет, 1991. - 0,1 д.а.
- Проблеми вдосконалення механізму зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах державної незалежності // Республіканська науково-практична конференція "До нової України - шляхом реформ". - К.: НМК ВО, 1993. - 0,1 д.а.

Novitsky V.Y. Forming the Open Economy in Ukraine Under the Market Reform (Co-operative Model).

Dissertation is a manuscript.

Dissertation for Degree of Doctor of Economic Sciences in International Economic Relations - 08.05.03.

Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University. Kyiv, 1996.

The dissertation contains substantiation of the complex methods of Ukrainian participation within international economic processes, integrates co-operation analysis and the organic instruments of open economy concepts in accordance with Ukrainian transitive economy's character and perspectives .

Aiming at the more close integration of Ukraine within the world economy and the higher effectiveness of the foreign factor for the country's development, the fundamentals of macroeconomic regulation, as well as of currency strategy and tactics are provided.

Key words: international co-operation, open economy, foreign trade, macroeconomic regulation.

Новицкий В.Е. Формирование открытой экономики Украины в условиях рыночных преобразований (кооперационная модель).

Диссертация является рукописью.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности - 08.05.03 - международные экономические отношения.

Институт международных отношений, Киевский Национальный университет имени Тараса Шевченко. Киев. 1996.

Предложена и обоснована комплексная методика исследования механизма участия Украины в мирохозяйственных процессах, интегрирующая кооперационный анализ, открытоэкономические концепции с точки зрения возможностей их применения для определения перспектив, условий и характера внешнеэкономического развития Украины в условиях переходного периода.

Выработаны концептуальные основы регулирования внешнеэкономической деятельности, валютной стратегии и тактики с целью углубления интеграции Украины в систему мирохозяйственных связей и повышения роли международнокооперационного фактора в экономике страны.

Ключові слова: міжнародна кооперація, відкрито економічний аналіз, зовнішня торгівля, макроекономічне регулювання.

Підписано до друку 14.04.96. Формат 60 x 84 / 16.
Друк офсетний. Обл. - вид. арк. 2.0. Наклад 100 прим.

WIFE 30

AB 34.354

AB 34.354